

Z počátků sportu Sboru národní bezpečnosti

První celostátní sportovní přebory SNB se konaly již v září 1946

MILAN BÁRTA

Po druhé světové válce byl jedním z předpokladů pro přijetí ke Sboru národní bezpečnosti (SNB) dobrý zdravotní a tělesný stav. Nástup nováčků do výcvikových středisek byl podmíněn zdařilým absolvováním prověrky tělesné zdatnosti. Sbor měl ve svých řadách úspěšné atlety, lyžaře, ale například i jezdce na koních.¹

● Sportovci z řad SNB a armády byli na přelomu čtyřicátých a padesátých let respektovaní a úspěšní (ale také – a to především ti armádní – režimem protežovaní). Účastnili se nejrůznějších domácích vrcholových podniků, včetně sokolského sletu a zimních sletových her.

V dubnu 1946 byly u zemských velitelství SNB zřízeny sportovní referáty a rozhodnuto pořádat každoročně letní a zimní sportovní závody (celostátní přebory) příslušníků SNB. O rok později vznikly první tělovýchovné kluby SNB, po únoru 1948 byl v rámci sjednocené tělovýchovy ustaven Sokol SNB, na konci roku 1951 ho nahradil Sokol Rudá hvězda.² V rámci jednotného

státního řízení a kontroly tělesné výchovy, kterou byl pověřen Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport, došlo v roce 1953 podle sovětského vzoru k vytváření dobrovolných sportovních organizací (DSO).³ Jak název napovídá, měly na dobrovolné bázi sdružovat pracovníky resortu a jejich rodinné příslušníky. Na Ministerstvu vnitra (MV) tak vznikla DSO Rudá hvězda a v Praze, Brně a Bratislavě ústřední domy Rudé hvězdy, ve kterých byli soustředěni nejlepší zemští sportovci z řad příslušníků bezpečnostních sborů i jejich civilních zaměstnanců.⁴ Podobně tomu bylo i v dalších zemích sovětského bloku, podle vzoru sovětské sportovní organizace Dynamo vznikly např. polská Gwardia,

východoněmecké Dinamo či maďarské Újpesti Dózsa.

Oddíly Rudé hvězdy se u Ministerstva národní bezpečnosti (MNB), které v letech 1950–1953 převzalo jejich řízení, začaly dělit podle výkonnosti. Reprezentanty na mezinárodní úrovni sdružovala střediska vrcholového sportu (např. kopaná v Bratislavě, hokej v Brně), střediska výkonnostního sportu vysílala sportovce na republikové či místní přebory, nejpočetnější byly ovšem oddíly masového sportu určené pro širší veřejnost, zejména ale pro pracovníky MNB a jejich rodiny.⁵

NA MASARYKOVĚ STADIONU

Prověrkou sportovní zdatnosti příslušníků i ukázkou jejich schopnosti se staly již zmíněné celostátní přebory SNB. První byly zahájeny ve čtvrtek 12. září 1946. Začalo se ve tři hodiny odpoledne na Masarykově stadionu (dnes Velký strahovský stadion) v Praze. Na úvod proběhl slavnostní nástup účastníků, následovalo vztyčení československé vlajky a zazněla státní hymna. Záštiti nad hrami převzal ministr vnitra

1 Prap. Salinger vítězí v Polsku. Jezdci SNB dobře obstáli v silné konkurenci. *Rudé právo*, 28. 9. 1947, s. 8.

2 *Archiv bezpečnostních složek* (ABS), f. Organizační a vnitřní správa FMV IV. díl (A 6/4), inv. j. 13, RMNB č. 13 ze dne 11. 12. 1951 Zřízení a ustavení organizace „Sokol Rudá hvězda“ u Sboru národní bezpečnosti.

3 GREXA, Ján - STRACHOVÁ, Milena: *Dějiny sportu. Přehled světových a českých dějin tělesné výchovy a sportu*. Masarykova univerzita, Brno 2011, s. 189–190.

4 ABS, f. A 6/4, inv. j. 159, RMV č. 41 ze dne 1. 9. 1954 Organizační statut DSO Rudá hvězda - vydání.

5 PETRÁŠ, Jiří: *Fotbalový oddíl Rudá hvězda/Sportovní klub policie České Budějovice 1951–2011*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2011, s. 20.

Příslušníci Sboru národní bezpečnosti museli být ve druhé polovině čtyřicátých let tělesně zdatní, řada z nich se věnovala nějakému sportu. Vystoupení motorkářů SNB na Dni radosti a bratrství, který se konal na sletovém stadionu na Strahově v rámci Světového festivalu mládeže a studentstva 15. srpna 1947. (foto: Jiří Rublič / ČTK)

Václav Nosek, který se ovšem osobně nedostavil, a tak zahajovací projev přednesl sekční šéf Ministerstva vnitra JUDr. František Vyhnánovský. Vzápětí následoval první fotbalový zápas mužstva Pohotovostního útvaru⁶ proti Slovensku. Přihlíželo zhruba tisíc diváků, většinou z řad příslušníků SNB.⁷

Po následující tři dny se mezi sebou utkalo celkem 350 závodníků, kteří reprezentovali družstva z Čech, Moravy, Slovenska a Pohotovostního útvaru (výsledky jednotlivců se sčítaly do soutěže družstev). V té době totiž stále platilo prvorepublikové zemské zřízení, které Československo dělilo na tzv. historické země –

Českou, Moravskoslezskou a Slovenskou – a na základě nějž byla vytvořena tři zemská velitelství.⁸ Pohotovostní útvar byl brán jako „celozemský“, samostatná účast na přeborech jej měla jako novou složku zviditelnit a zvýšit jeho prestiž.

Soutěžilo se v řadě disciplín. Na Masarykově stadionu se uskutečnily

6 Pohotovostní útvar - Pohotovostní pluk 1 NB (Národní bezpečnosti) vznikl již v květnu 1945. Jednalo se o mobilní, dobře vyzbrojený útvar, tvořený z velké většiny komunisty nebo jejich příznivci. K 1. 7. 1946 činil jeho početní stav 1 137 mužů. Útvar měl sloužit primárně k ostraze hranic, jeho členové mimoto zajišťovali také ostrahu objektů, poskytovali ozbrojenou asistenci správním úřadům, doprovázeli transporty při odsunu Němců, řešili kriminalitu spojenou s odsunem a osídlováním apod. V červnu 1946 byly z Pohotovostního útvaru vytvořeny tři pohotovostní pluky, přejmenované v září téhož roku na pohraniční pluky SNB (v červnu 1947 přibyl ještě pluk Slovensko). K 31. 3. 1948 měly pohraniční útvary celkem 5 302 mužů.

7 Přebory SNB zahájeny. *Rudé právo*, 13. 9. 1946, s. 6.

8 Toto zřízení zaniklo k 1. 1. 1949, kdy ho nahradilo dělení na nově ustavené kraje.

zápasy v kolektivních sportech – fotbalu a volejbalu (odbíjené) a soutěže v lehké atletice. Běželo se sto, čtyřista, osm set a tisíc pět set metrů a štafety čtyřikrát sto a čtyřikrát osm set metrů.⁹ Byla přidána zvláštní disciplína, která měla ukázat bojovou připravenost závodníků – štafetový běh čtyřikrát tisíc metrů s lehkým kulometem. Dále se soutěžilo ve skocích do výšky a do dálky, vrhu koulí, diskem a oštěpem a dvakrát se házelo granátem – na rychlost a cíl a na dálku. Další jedinečnou disciplínou byl běh na 10 000 metrů spojený s překonáváním vojenských překážek a střelbou na cíl. Ve strahovské tělocvičně potom probíhaly zápasy v boxu (rohování) a v řecko-římském zápasu. Plavecké soutěže se konaly v bazénu paláce Axa v ulici Na Poříčí. Závodilo se na sto metrů volný způsob, stejná vzdálenost znak, dvě stě metrů prsa, tisíc metrů volný způsob, třikrát a čtyřikrát padesát metrů volný způsob. Ani zde nechyběla zvláštní disciplína, již bylo plavání na dvacet pět metrů v lehké polní výstroji s puškou. Pro zpestření byly předvedeny ještě exhibiční skoky z třímetrového skokanského můstku. Jedinou mimopražskou disciplínou, kterou přivítala střelnice v Benetsově, byla střelba z pušky a pistole, v níž soutěžila čtyřčlenná družstva (zajímavostí je, že poslední skončil s velkou ztrátou Pohotovostní útvar, u kterého bychom předpokládali, že bude favoritem).

Klání skončilo v neděli 15. září slavnostním nástupem všech účastníků a předáním ceny ministra vnitra absolutnímu vítězi. Díky mohutnému finiši zvítězilo mužstvo Čech před Moravou a Slovenskem, na posledním místě skončili reprezentanti Pohotovostního útvaru. Václav Nosek v závěrečné řeči prohlásil, že není důležité umístění, ale to, že se příslušníci Sboru národní bezpečnosti osvědčili jako celek. Zdůraznil, že služba v SNB je obtížná a důležitá,

Na přeborech se neudělovaly medaile, ale plakety. Zde za třetí místo v plaveckém závodě v Bratislavě roku 1947. (foto: archiv Jerguše Sivoše)

a teprve až budou plně zvládnuty všechny mimořádné úkoly spojené se zajištěním bezpečnosti, bude v SNB možné plně rozvinout tělovýchovu na širokém základě. Zmínil i sokolské heslo „v zdravém těle zdravý duch“. Dodal, že by bylo dobré, kdyby se příštích závodů účastnili i sportovci bezpečnostních sborů dalších slovenských národů. Setkání ukončila

státní hymna, po které následovalo spuštění vlajky.

PROPUŠTĚNÍ I KARIÉRISTÉ

Osudy účastníků těchto přeborů byly různé. Řada z nich působila již u předválečných nebo protektorátních bezpečnostních sborů. Například bratři Štruppovi, kteří se politicky

⁹ Štafeta českých příslušníků SNB dokonce překonala časem 7,59 min. československý rekord na čtyřikrát osm set metrů z roku 1929.

Fotbalový turnaj na celostátních přeborech SNB v roce 1946 ovládl Pohotovostní útvar (15 branek), na druhém místě skončilo Slovensko (11 branek), třetí Morava (7 branek) a poslední Čechy (5 branek). Plakety byly určeny i pro pořadatele. Jejich podoba jasně odráží militarizaci přeborů: zatímco v roce 1946 byla na plaketě zpodobněna bohyně vítězství s větvíčkou lípy, v roce 1950 to byl příslušník SNB se samopalem na krku. (foto: archiv autora, archiv Jerguše Sivoše)

neangažovali, se dostali po únoru 1948 do problémů. O Jaroslavu Štruppovi jeho nadřízený přímo uvedl, že „jeho velmi časté uvolňování od služby k sportovním úkolům je příčinou, že se vymyká řádnému výkonu služby, nemůže dobře sledovat rychlý spád veřejných důležitých událostí, nutných pro příslušníka SNB, a proto jest proti jiným příslušníkům SNB podprůměrným.“¹⁰ Propuštěn byl v lednu 1951 pro kázeňský prohřešek. Jeho bratr František Štrupp byl zatčen v listopadu 1950 a za porušení povinnosti strážní služby odsouzen ke dvěma měsícům odnětí svobody nepodmíněně. Ze SNB byl propuštěn na konci roku 1951.¹¹ Naproti tomu Jan Fučíkovský působil jako vedoucí tělovýchovy u politického sekretariátu Ministerstva národní bezpečnosti a v ústředním výboru (ÚV) Rudé hvězdy.¹² Z Ministerstva vnitřní (s kterým se Ministerstvo

národní bezpečnosti v září 1953 sloučilo) odešel v dubnu 1954. Největší kariéru z těchto sportovců v řadách MV udělal Václav Mudra, který se vypracoval až na náčelníka Správy tělovýchovy a vrcholového sportu Federálního ministerstva vnitřní (FMV) a stál v čele sportu v SNB až do poloviny osmdesátých let.

Již po čtyřech měsících od první sportovní akce následovaly celostátní zimní (lyžařské) přebory SNB na Moravě v Pustevnách pod Radhoštěm. Zahajovací projev pronesl v úterý 21. ledna 1947 slovenský pověřenec pro bezpečnost Mikuláš Ferjenčík, mezi přítomnými nechyběli předseda Zemského národního výboru (ZNV) v Brně František Píšek či velitel SNB pplk. Oldřich Kryštof.¹³ Sněhové podmínky sportovcům přály, na tratích leželo půl metru sněhu. Závodů se i tentokrát účastnila čtyři

družstva, která změřila síly v třicetkilometrovém závodě vojenských hlídek na lyžích se střelbou,¹⁴ běhu, sjezdu, skocích na lyžích i závodě sdruženém.¹⁵ Na prvním místě opět skončil tým Čech následovaný Pohotovostním útvar, Slovenskem a Moravou.¹⁶

Další letní a zimní přebory se nakonec nekonaly každý rok. Zpočátku byla vzhledem k uspořádání družstev podle zemského zřízení snaha střídání místa konání v jednotlivých historických zemích. Docházelo přirozeně ke změnám, ať již v soutěžících týmech, např. po rozdělení Pohotovostního pluku na pohraniční pluky SNB soutěžily týmy Pohraniční stráž (PS) jednotlivých zemí. Po zániku zemského zřízení na počátku roku 1949 se závodilo podle oborových složek – Pohraniční stráž, Veřejná bezpečnost (VB), Státní bezpečnost (StB). Objevila

10 ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, Personální spis Jaroslav Štrupp, ev. č. 1175/16, Velitelský posudek, 10. 12. 1948.

11 Tamtéž, Personální spis František Štrupp, ev. č. 4073/12.

12 Tamtéž, Personální spis Jan Fučíkovský, ev. č. 2253/14.

13 Lyžařské přebory SNB kořisti Slováků. *Rudé právo*, 22. 1. 1947, s. 4. Název titulku by mohl vést k domněnce, že sportovci ze Slovenska ovládli celou soutěž, jednalo se ovšem pouze o výsledek závodu vojenských hlídek.

14 Závod vojenských hlídek se jel i na olympijských hrách, a to v letech 1924, 1928, 1936 a 1948. Od roku 1960 jej nahradil biatlon.

15 Dnes se pro disciplínu sdružující skoky a běh na lyžích používá výraz severská kombinace.

16 Lyžařské přebory SNB. *Rudé právo*, 28. 1. 1948, s. 4.

Václav Mudra

S tělovýchovou v rámci bezpečnostního aparátu po roce 1945 je nedílně spojeno jméno Václava Mudry. Narodil se v květnu 1924 na Kladně v rodině dělníka z Poldiny huti, kde se také vyučil soustružníkem kovů a poté nastoupil do zaměstnání. Aktivně se věnoval sportu, již za války působil jako předseda lehkootletického oddílu na Kladně-Dubí.

V červnu 1945 nastoupil do rodičího se SNB k městskému velitelství SNB Kladno, o dva měsíce později se stal členem Komunistické strany Československa (KSČ). Absolvoval osvětový kurz a stal se osvětovým důstojníkem. Během únorového převratu držel v Praze hlídku před sekretariáty národních socialistů a sociálních demokratů a před budovou národněsocialistického nakladatelství Melantrich. Krátce poté se stal členem akčního výboru lehkootletického ústředí Československé obce sokolské.

Od září 1948 působil jako tělovýchovný důstojník a později náčelník oddělení tělovýchovy útvaru JASAN, majícího na starosti ochranu stranických a vládních činitelů. Stále se přitom aktivně věnoval sportu, byl úspěšným reprezentantem v lehké atletice, v roce 1949 se stal mistrem republiky v hodů diskem, vyjížděl na mezinárodní závody. Patřil i do širšího výběru sportovců pro olympiádu v roce 1952, kam však nakonec neodjel. Během reorganizace bezpečnostního aparátu ve druhé polovině roku 1953 byl jmenován vedoucím sekretářem, pak vedoucím tajemníkem a prvním místopředsedou ÚV Rudé hvězdy.

Roku 1957 se stal navíc náčelníkem tělovýchovného odboru MV. V polovině padesátých let absolvoval Večerní univerzitu marxismu-leninismu, zapojil se do činnosti hlavního výboru KSČ na MV, vedl odbočku Svazu československo-sovětského přátelství. V prosinci 1962 se stal zástupcem náčelníka odboru bojové a tělesné přípravy MV, v září 1966 náčelníkem samostatného oddělení tělovýchovy a sportu kádrové správy FMV, v březnu 1966 náčelníkem tělovýchovného odboru FMV. Byl aktivní i mimo resort, stal se členem ÚV Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV), předsedou výboru svazu boxu ÚV ČSTV, členem exekutivy evropského boxu, členem ÚV Svazarmu, členem komise Výboru pro tělesnou výchovu a sport vlády ČSSR, členem předsednictva Československého olympijského výboru.

V roce 1968 „zakolísal“, ale rychle pak našel „správnou cestu“. V říjnu 1974 převzal nově vytvořenou Správu tělovýchovy a vrcholového sportu FMV, kterou vedl následujících dvanáct let. Poté přešel do organizačního odboru této správy a v březnu 1989 odešel v hodnosti plukovníka do starobního důchodu. Za vzornou službu mu ministr vnitra povolil i nadále nošení služebního stejnokroje a byl odměněn osobním (zvýšeným) důchodem. Za svou činnost byl dekorován řadou resortních i sportovních medailí a vyznamenání.

Zdroj: ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, Personální spis Václav Mudra, ev. č. 6843/24.

se i družstva žen a soutěží se – být v nebudovaném pořadí – účastnily i týmy civilistů.¹⁷ Došlo též na to, že se klání sportovců bezpečnostních složek stala mezinárodními. V lednu 1950 se ve Vysokých Tatrách konaly Mezinárodní lyžařské závody příslušníků lidové demokratických bezpečnostních sborů, které byly zároveň IV. zimními přebory SNB a na nichž kromě československých borců (včetně členů Lidových milicí) startovali také Poláci a Maďari.¹⁸ Měnily se i disciplíny, do zimních přeborů se dostal např. dvacetikilometrový „memoriál hrdinů SNB“,¹⁹ přibyl též slalom, závod vojenských hlídek se zkrátil na dvacet pět kilometrů apod.²⁰ Nesměla ovšem chybět komunistická propaganda, například při zahájení IV. zimních přeborů zazněly nejen hymny tří účastnických zemí, ale i Sovětského svazu a *Internacionála*.²¹

Časté změny v československém systému státem řízeného sportu i v bezpečnostním aparátu vedly k tomu, že resortní sportovní soutěže ustupovaly do pozadí a úspěšní sportovci z řad bezpečnosti se stále intenzivněji zapojovali do civilních soutěží. Letní sportovní hry v polovině padesátých let zanikly, změnil se v dílčí turnaje tělovýchovných jednot Rudé hvězdy (kopená, volejbal). Zimní přebory se udržely až do let šedesátých. Vrcholnou akcí, které se od poloviny padesátých let příslušníci SNB pravidelně účastnili, se stala spartakiáda.

17 ABS, f. Sekretariát ministra vnitra I. díl (A 2/1), inv. j. 54, Návrh na V. celostátní zimní přebory SNB v r. 1952, 8. 9. 1951.

18 Mezinárodní lyžařské závody SNB zahájeny. *Rudé právo*, 24. 1. 1950, s. 6.

19 Ten sloučil dva do té doby samostatné závody Morávkův memoriál a Memoriál Raši a Bilíka, pojmenované po padlých hrdinech Slovenského národního povstání.

20 III. lyžař. mistrovství SNB zahájena. *Rudé právo*, 28. 1. 1949, s. 4.

21 Mezinárodní lyžařské závody SNB zahájeny. *Rudé právo*, 24. 1. 1950, s. 6.